

cracht zijnes Gheests, hem seluen door het ghelooue in lijuet, op dat sy de salicheyt in hem vercrijgen, ghelijck Lucas ghetuyghet, seggende: *Dat daer geloofden, so vele, alsser ten eeuwighen leuen verordineert waren,* Acto. 13. vers 48.

Maer dat yemant wt t' gene voor-verhaelt is, soude meynen, dat de jonge kinderen vande salicheyt wtghesloten werden, om dieswille dat sy van harer jonckheyt wegen noch niet geloouen connen: de selue soude groot onrecht hebben, want hier nae sal inde 74. Vrage verclaert werden, hoe dat de kinderen oock in Christo, wt cracht des Verbonts wt ghenade salich werden.

Met t'gene voor bewesen is (dat namelic, alleen salich werden de gelouige) werden wederlegt, die daer willen, dat een yegelic in zijn supersticie, ende dienst, wt goeder meyninge inghestelt, salich souden werden: Want haer voornemen strijdet tegen den ewigen raet Gods, de welcke tot zijner tijt door t'gelooe Christo zijnen Sone inlijuet de gene, die hy van eeuwicheydt in Christo tot der salicheyt heeft wtverconen, op datse in hem de gerechticheyt ende t'leuen vercrijgen.

21. Vrage.

Wat is een oprecht gelooue?

Antwoorde.

Een oprecht gelooue en is niet alleen, een seker weten of kennisse, daer door ick al, voor warachtich houde, dat ons God in zijn woort gheopenbaerd heeft: maer ooc een seker vertrouwen: dwelc de H. Geest, door dat Euangelium in mijn Herte werct, daer door ic in God gerust ben, ende sekerlic geuoole, dat niet alleen anderen, maer ooc my vergheuinghe der sonden, ewige gerechticheyt ende salicheyt van Godt geschoncken sy, wt louter genaden, alleen om de verdiensten Christi willen.

Verclaringe.

DAER is aengewesen, datter maer een middel en is, om wt de jammerlicke elendicheyt verlost te werden, te weten, Christus warachtich God, ende Mensche, onse Middelaer ende Verlosser, door den welcken de Hemelsche Vader sich onser ontfermende, na zijne onwtmetelicke goetheyt ende genade, ons heeft willen helpen: ende dat alleen die, welke Christo door eenen oprechten gelooue ingelijft zijn, ende daer mede alle zijne weldaden aennemem, door den seluen Christum salich werden: Nu is van noode voorder te ouerleggen, wat door een oprecht geloof verstaen wert, namelic, daer door salich werden, ende tot de besittinge des Conincrijcx der Hemelen comen, die van natueren in Adam verdoemt, ende duer van wt gesloten waren. Want sekerlic niet allerley opinie, of

meyninge, noch wat de menschen henseluen inbeelden, of te geloouen voor nemen, noch ooc de kennisse oft wetenschap alleen, den steeck niet connen houden, noch de proef des oprechten geloofs passeren. Dewijle ooc de Satan der heylsamen leer des gheloouens gants vyant is, soo is te meer achtinge te nemen, wat een oprecht gelooue sy. Want als hy niet en heeft connen verhinderen dat voornemen Gods van de verlossinge des menschelicken geslaches, so wendet hy euenwel alle practijcken ende listen daer henen, dat hy het instrument ofte wercktuych, dat is het oprechte gelooue mocht wech nemen, verderuen oft ten minsten swack ende crachteloos maken: wel wetende datter geschreuen staet: *Dat die niet en geloof, dat die nu verdoemt is: Ende wie den Sone ongehoorsaem is, dat die het leuen niet en sien sal, maer dat den toorn Gods op hem blijft.* Dan tot beter aenmerckinge der Leere vanden oprechten gelooue, so wert hier in dese beschrijvinge ten eersten aengewesen, dat by den oprechten gelooue moet zijn een seker vertrouwen: ten anderen werden wtgedruet twee oorsaken, daer door de mensche tot den gelooue comt: Ten derden, de cracht of de vruchten des oprechten geloofs: ende ten lesten werden wtgesloten alle onse verdiensten, want t'gelooe alleen steunt op Gods barmherticheyt, door de verdiensten Christi Jesu.

1. Als nu in de beschrijvinge des oprechten gheloofs wert gesegt, dat het *niet en is een seker weten, oft kennisse*, so is tverstant, datter seker kennisse ende wetenschap moet zijn, hoewel die alleen niet genoeg en is: want al ist, dat een oprecht gheloof de kennisse gemeen heeft, met een Historische geloof (waer van hier na gheseght wert) so en can doch het oprecht geloof sonder de selue wetenschap ende sekere kennisse niet zijn, noch bestaen, ende daerom spreekt Petrus, zijnen gelooue bekennende: *Wy hebben geloofd ende bekend, dat ghy zijt die Christus, de sone des leuenden Gods:* Ende voecht also de kennisse ende t'gelooe by een ander, gelijc daer en teghen de onwetentheyt, ende gebrec van kennisse regelrecht tegen het gelooue strijden.

Daer na wert gesproken van sulcken kennisse, die vastelick ende sonder twijfelinghe alles voor warachtich hout wat God in zijnen Woorde heeft geopenbaert. Want een oprecht gelooue niet en siet, op t'gene, wat de Kereke, oft de Concilien, oft vergaderinghen der menschen beslyuten, ende na hare vernuft goet vinden, soo men inden Pausdom de arme menschen daer henen heeft willen wijzen ende leyden: Maer siet alleen op Gods heylighe Woort, wat daer in begrepen is, beloof, oft beuolen wert, dat neemt het gelooue aen, ende verwerpt wat daer tegen, ende buyten Gods woort versiert oft gedicht is.

Maer na dien de wetenschap ende toestemminge aller articulen des gheloofs noch niet ghenoech en zijn, tot een oprecht gelooue: want oock de Godtloose ende de duyuelen wel sulcke kennisse hebben, datse int gemeen warachtich houden alle de dingen, die inden Prophetischen, ende Apostolischen Schriften veruatet zijn: daer om werdt in de beschrijvinge toegeset t'gene, daer mede het oprecht gelooue eygentlic onderkent wert, namelic

7. Son.
Fra 21.Joa. 5. 18
ende 30.

Afdoeelinghe.

Een oprecht
gheloof can
niet zijn son-
der seker
kennisse.Joa. 6. 69 en-
de 17. 8.
Mat. 22. 29.Gegrondet op
ende in Gods
woort al-
leen.Act. 24. 14
ende 26. 22.Dan de bloote
kennisse en
is niet ge-
noech, maer
daer moet bij
zijn een vast
vertrouwen
op Gods ge-
nade, daer de
geloue ken-
nisse onste-
ken.

namelic dat het niet alleen en is een seker weten, oft kennisse, maer ooc oon ontwijfelick ende *seker vertrouwen* des Godlicken willens ende goeder-tierenheyt tonswaerts, daer door een yegelic geloouige (in God gerust zijnde) de vergeuinghe der sonden, eewige gerechticheyt, ende het leuen, hem in Christo geschoncken, hemseluen voor eerst besonderlic toeeygent: Ende daer naer van andere geloouige ende litmaten der Kercken (na den rughel der liefden) t'selue oock houdt ende verhopet. Welcke vaste sekerheydt ende ontwijfelicke gelooue de Apostel wtdrucket, als hy wt geuoelen zijns herten wtspreect: *Ick weet wien ick gelooft hebbe, ende ben versekert dat hy machtich is, dat ic by hem hebbe te bewaren tot dien dach.* Ende tot den Gal. *Ende ick leue, niet ick nu, maer Christus leeft in my: Ende dat leuen, dat ic nu in desen vleesche leue, dat leue ick in den gelooue des Soons Gods, die my lief gehat heeft, ende hemseluen voor my ouergegeuen heeft.* Desgelijcken tot de Rom. 8. (38. 39.) verclaert d'Apostel *versekert te zijn*, datter niet en is, dwelc hem soude *connen scheyden van de liefde Godts, welke is in Christo Iesu onsen Heere.*

Ende dat sulc vast vertrouwen by den waarachtighen gelooue moet zijn, is bewijselick wt de navolgende redenen, op de Schrifture gegrondt zijnde.

1. Ten eersten, nadien het seker is, dat niemant door de kennisse ulleen salich can werden: Ende Christus nochtans salich verclaert de gone, die geloouen: So moet volgen dat het warachtige gelooue niet alleen en is een kennisse der Historien, oft der dingen die geschiet zijn, welke ooc de Duyuelen hebben Jac. 2. 19. maar datter noch een ander eygenschap by moet zijn, te weten, het vertrouwen door de kennisse der Historien verweert, om op Godts genade in Christo te steunen.

2. d'Apostel segt ooc: *Met den herten gheloofstmen ter rechtueerdicheydt: Maer met den monde belijtnen ter salicheyt.* Als dan t'gelooue inden herten is, so en is het niet alleen een kennisse in den sinnen en verstande: Maer oock een beweginge in den herten, daer wt volcht een vast vertrouwen. Daerom d'Apostel oock het vertrouwen by den gelooue veruooget, daer hy spreeckt: *Inden welcken (Christo) wy hebben de vrymoedicheydt, ende den toeganck met een vertrouwen door het ghelooue aen hem.* Ghelijck tot den Hebreen, Cap. 11. 1. *t'gelooue* genoemt werdt *een versckertheyddt der dingen diemen hopet.* Sulcx als Christus ende d'Apostel in Abraham prijsen, Joa. 8. 56. ende Rom. 4. (18. 19.)

Met deser eyghenschap des hertelicken vertrouwens, wert het warachtige gelooue onderscheyden, van het Historische ghelooue, also gheuoemt, om diesswille het alleen heeft kennisse van de Historie, dat is, vande Prophetische ende Apostolische Schriften, daerinne verclaert wert wat God gedaen heeft, noch doet, ende doen sal, van welcken gelooue Jacobus spreeckt, seggende: *De Duyuelen gheloouen oock, ende growvelen.*

T'selue warachtige gelooue wert oock door de vaste versekerheydt ende vertrouwen, onderscheyden van het gelooue, dwelck maer eenen tijdt duert, te weten, als yemant de hemelsche leere aen neemt, eeniger maten bekend,

bekent, ende voor goet ende warachtich hout, maer nochtans hem de selue niet toe en eygent, noch daer op vertrouwt tot der salicheyt: Dan soeckende eere ende ghemack door de selue leere, die voor een tijt met anderen navolget. Van desen tijdelicken ghelooue spreeckt Christus inder gelijckenisse by Matheo inden 13. Cap. vers 2, ende is tselue in dien deel beter, als het historische gheloof daer voor af ghesproken is: *Dat*, die voor een tijt geloouen, dwort Godts met vreuchden aen nemen, daerde Duyuelen (die het Historische ghelooue hebben) t'selue lieuer wtgeroyt sagen.

Ten lesten is dit rechtueerdichmakende gelooue, door het vertrouwen op Godts ghenade in Christo, onderscheyden van den ghelooue der wonderwercken, daer af de Schrifture. Mat. 17. 22. ende 17. 20. ende 1 Cor. 13. 2. vermaen doet. Want vele t'gelooue der wonderwercken niet hebbende, niet te min door het warachtige gelooue ende vertrouwen der genade Godts in Christo salich geworden zijn; ende daer tegen vele t'gelooue der wonderwercken gehadt hebbende, nochtans buyten der salicheyt ghesloten zijn. Sulcke zijnt, die ten lesten dage sullen seggen: *Heere, Heere, en hebben wy niet door uwen naem gepropheteert, ende door uwen naem Duyuelen wtgeworpen, ende door uwen naem veel crachten gedaen? Ende dan sal ic hen belijden: Wijcket wech van my ghy die ongerechticheyt doet.*

Wt allen den welcken oogenschijnlick blijkt, hoe wel den naem des geloouens in der schrifture somtijts breeder genomen wert, gelijc nu recht te voren vande gelooue, om wonderwercken te doen (dwelc ooc een heerlicke gaue Gods is) gesegt is: Daer nochtans dit gheloof (daer af inde antwoort wert gesproken) alleen tot der salicheyt genoech is, ende alleen sekeren onbedriegelicken trooste toe brengt, dwelc vanden anderen namen des geloofs met dese eyghenschap wert onderscheyden, dat het niet alleen en is een kennisse inden sinnen oft verstande: Maer oock inden herten een seker vertrouwen der Godlicken goetheyt, ende geneychtheyt tonswaert, waer op een geloouige vast steunende, hem in God gerust stelt.

2. Maer dit warachtige geloof heeft zijne oorsaken, inde voorgaende beschrijuinge wtgedruet, namelic, een werckende oorsaec, ende dandere, daer door, oft met de welke gewrocht wert. De werckende oorsake des geloofs, is de H. Geest: de oorsaec, daer mede, ofte waer door de H. Geest werckt, is de predicatie des H. Euangelij.

Dat de H. Geest is de autheur des geloouens, ende t'selue inden geloouigen werct, geeft d'Apostel te kennen, hem noemende 2 Cor. 4. 13. *Den Geest des geloouens.* Siet ooc Mat. 16. 17. Joa. 3. 5. t'Selue leert d'Apostel mede, als hy segt 1. cor. 12. 3. *Dat niemant can seggen, dat Iesus de Heere is, dan door den H. Geest.* Ende Act. 16. 14. wert gesegt: *Dat de Heere Lydie herte opende, dat sy aenmerckte wat van Paulo gecuyt wert.* Want also was ooc vanden Propheet Esaia te voren genoecht int 54. 13. ende van Hierie. 31. 33. gelijc Christus dat selue wtlegt Joa. 6. 45: *Sy sullen al van God geleert wesen*, namelic (inwendich door zijnen

7. Son. Fra. 21.

Ende van geloof om wonderwerken te doen.

Bealuyt.

Twee oorsaken des geloofs.

Te weten de heylige Geest des geloouens, Authour.

zijnen Geest geleert ende onderwesen) om den Euangelio gehoor te geuen, ende d'woort aen te nemen, waer toe ooc dient tgene d'Apostel segt. Eph. 2. (7. 9) ende Phi. 2. 13. etc.

Van de tweede oorsaek des warachtigen geloofs, te weten, dat de predicatie des H. Euangelij, is het instrument, oft wercktuyl, daer mede, ofte daer door de H. Geest het gelooue in den geloouigen werct, daer af getuycht de Propheet seggende, Esa. 53. 1. *Doch wie ghelooft onse predikinge: Ende wien wert den arm des Heeren geopenbaert?* Ende d'Apostel segt claerlic: *Dat het ghelooft is wt het gehoor, ende t'gehoor door het woort Gods.* Item, int 1. cap. vers 16. segt de selue: *dat d'Euangelium is de cracht Gods ter salicheyt allen die geloouen.* De H. Geest soude t'geloof wel connen scheppen, ende onsteken in onsen herten sonder het Woort: maer het heeft God belieft, dit instrument daer toe te gebruycken, ten deel om hem te voegen na onse swacheyt, ende ten deel om onse gehoorsaemheyte daer inne te beproeuen.

3. Ten derden wert inde beschrijuinge wtgedruet, wat het oprecht ende warachtighe geloof by den geloouigen te wege brengt, namelijk, dese wtnemende ende troostelicke vruchten: dat sy in God gerust zijn ende vrede hebben met hem, sekerlic geuoelende, dat hen alle hare sonden vergeuen zijn. So als Christus tot den gichtighen gesproken heeft, *Mt. 9. 2: Sone hebt goeden moet, uwe sonden zijn v vergeuen.* Ende waer de vergeuinge der sonden is, daer is ooc gerechticheyt, ende d'leuen, in den welken alleen bestaet de warachtige salicheyt.

Alle dese dingen brengt het ware gelooue den wtvercorenen te wegen: Ouermits sy daer mede Christum den Autheur der gerechticheyt, ende des leuens omhelsen ende aennemen: waer door ooc t'selue geloof gemenlic ghenoeft pleecht te werden, het rechtveerdichmakende gelooue. Daer van d'Apostel spreekt wt den Propheet Abacuc: *De gerechtighe sal wt den gelooue leuen.* Ende daer na Cap. 5. 1. *Wy dan gerechtueerdicht zijnde wt den gheloooue, hebben vrede met Godt, door Jesum Christum onsen Heere.* Ende de selue Apostel vanden Stockwaerder gheurnocht zijnde, (wat hy doen most om salich te werden) heeft in sulcken aensien geantwoort, seggende: *Gelooft inden Heere Jesum Christum, ende ghy sult salich werden, ende v huys.*

Ende hoewel de geloouige met der daet het eeuwige leuen ende salicheyt noch niet en besitten: Nochtans zijn sy der seluen also seker, als oft sy alreede in de volle besittinghe der seluen inghestelt waren: Want sy de belofte Gods, die hen niet faelgeren en can, met waren gelooue aengenomen hebben, ende vertrouwen met onbewegelicke hope, dat sy aen genen dage de volcomene volbrenginge van tgene hen beleeft is, sullen genieten: gelijcse nu alreede eenen voorsmaec daer af in haer herten geuoelen, ende mits die hope, zijn sy in God gerust, daerom d'Apostel segt: *Wy zijn in hope salich geworden.*

4. Ten lesten wert inde antwoord des Catechisme ghesegt, dat den geloouigen de vergeuinge der sonden, ende salicheyt *geschoncken zijn wt louter*

louter genaden, alleen om de verdiensten Christi wille: om daer mede claerlic wt te sluyten alle eygene weerdicheyt ende verdiensten. Want God alleen door zijne grondeloose barmherticheyt (om niet ende sonder eenige onse verdiensten, oft wercken) bewogen is, ons door den gelooue dese costelicke gaue der vergheuinge der sonden te schencken: ende dat van wegen des verdienstes Jesu Christi, op welke het gheloooue alleen siet, als op dien, die hem voor ons volcomelick vernoecht ende versoent heeft.

Ende wanneer de Schriftuere Christi verdiensten tot een oorsaek onser salicheyt stelt, so en wert daer mede Gods genade geensins verdonckert, noch vercleent: Want de selue Christi verdiensten der barmherticheyt Gods niet teghenset, noch ooc daer van af gescheyden en werden: Maer ter contrarien wert met sulcke maniere van spreken, tot meerder roeminge zijner goetheydt aangewesen, dat Godt, als hy wel oorsaek hadde, op ons toornich te zijn, ende ons te straffen, nochtans (om ons zijn barmherticheyt te bewijzen) zijnen eingeboren Soon ghegheuen, ende den seluen niet ghespaert heeft, maer den doot voor ons laten smaken, op dat wy door hem, ende om zijnent wil, van onse sonden berijt ende gerechtueerdicht, eewich leuen souden. Waer wt wy connen verstaen, dat het niet tegen malcanderen en strijdet: dat God door zijne grondeloose barmherticheyt, ende wt ghenaden, om niet, ons de vergeuinge der sonden, gerechticheyt ende salicheyt geschoncken heeft: Ende dat hy dat gedaen heeft, om der verdiensten Christi wille. Want het blijft altijd in aensien van ons menschen, een onverdiende rechtueerdichmakinghe, die ons God, om niet, laet toecomen wt enkel barmherticheydt, ende louter genaden tonswaerts, door de welke hy bewogen is Christum (die de selue verdient heeft) sonder eenige onse verdiensten, ons te schencken.

Om sulcke Leer, als voor verhaelt is, te bat in te drucken, soo ist, dat d'Apostel dickwils verhaelt, dat wy *om niet gerechtueerdicht werden, namelijk, wt sijne ghenade, door de versoeninge in Christo Jesu geschiet, welcken God voorgesteld heeft tot versoeninge, door het gheloooue in synen bloede,* Rom. 3. (24. 25.) Coloss. 1.20. Rom. 5. 1. ende 10. Joan 1. 29. Hy noemt oock het gelooue, ende het eeuwige leuen, een gaue Gods, door Christum Jesum onsen Heere, Eph. 2. 8. ende Rom. 6. 23. Joa. 4. 10. Om also wt te sluyten alle verdiensten der wercken, als de welke regelrecht strijden tegens het rechtueerdichmakende gelooue, dwelc alleen aensiet, ende steunt op het eenige verdienst onses Heeren ende Salichmakers Jesu Christi.

Tegens de voor-verclaerde beschrijuinge des waren oprechten geloofs, is by den *Romanisten* veelderley dwalinghe: Want voor eersten laten sy hen duncken, dattet gheloooue soude connen zijn sonder kennisse oft wetenschap, ende maken den eenvoudigen Volcke wijs, dat het genoech sy te ghelooouen wat haer Pastoor, ofte de Moeder de Kercke gelooft, al ist, dat sy niet en verstaen, noch en weten, waerom, ofte wat de selue

7. Son
Fra. 24.
sonden van
God gheschoncken.

Door de verdiensten Christi.

Ende sluyt wt alle eygenen verdiensten si de weerdicheyt.

wederleg
1. 1. 1.

Figuerin
218. pag.
s. o. 2.
selue

solue geloouen, welcx sy noemen *Fidem implicitam*, een ingewickelt geloof, ofte om beter te verstaen, datmen yet gelooft, sonder te weten waerom, anders dan, om dat het een ander ghelooft, ofte segt te geloouen, ende gelooft wil hebben. Maer daer teghens is voor bewesen, dat een oprecht gelooue sonder seker kennisse niet bestaen en can. Ten tweeden dwalen sy swaerlic daer inne, dat sy Gods woort te rugge sotten, ende den gemeynen man onthouden, daer op nochtans het ghelooue gegront moet zijn. Ende seker ten is geen wonder dat sy, so veel smiteren van den ingewickelden gelooue voorgeroert, want so verde Gods woort plaetse mochte hebben, so en souden haer droomen niet aengenomen werden, maer wanneer menschelicke autoriteyt ende aensien de herten beuangen heeft, ende Gods woort ende beloften te rugge geset worden, so en heeft het oprecht gheloof geen plaetse meer, maer zijn allen droomen, gedichten, ende logenen, alle doren ende veynsteren open gedaen, om aengenomen te worden, wt goeder meyninge ofte intencie, op menschen credit ende gelooue: so als inden Pausdom is geschiet, doon de gantsche Werelt met sulcke lichtgeloouicheyt bedrogen ende tot ongelouue ende superstitie geuoert werde. Ten derden, na dien de *Romanisten* het voorneempste des gheloofs (daer mede het eyghentlick onderkent wordt) namelijk het seker vertrouwen op Gods genade verwerpen, niet willende, dat yemant sich van de vergeuinge der sonden versokert sal houden, so en connen sy vanden oprechten gelooue niet recht leeren. Sy geuen voor, dat het eene hoouerdighe vermetentheydt is: Niet te twijffelen vande gonsten ende goedertierentheydt Gods tontswaort, noch ooc van de sekere versoeninge met hem: daer doch het oprechte ende ware geloof alleen met dit kenteecken vanden geveynsden gelooue recht onderscheyden can worden: Also dat Jacobus wt druckelic leert, dat de gene, die dese vrymoedicheyt des geloofs niet en hebben, maer twijffelen, te vergeefs hopen, dat sy van God verhoort sullen worden. *Die twijfelt (segd hy) die is gelijk de Vloet der Zee, die door den Wint gewaecht ende ghedreuen wort. Want sulc een mensche, en dencke ooc niet, dat hy yet ontfangen sal van den Heere, Jacob. 1. (6. 7.).*

Nudien het geloof ooc is wt den gehoor als bouen bewesen is, Ro. 10. 17. so moet men hem wachten voor de *Entusiasten*, welcke dat mondelicke, ende gepredickte woort versmaden, ende met de Hemelsche speculation, aenblasingen ende gesichten (die sy droomen, ende voorgenuen) henseluen ende andere vande leuendige stemme der vercondinge des Euangelij af trecken, ende also bedrieghen, dwelck een schadelicke dwalinge is.

22. Vrage.

Wat is dan een Christen noodich te geloouen?

Ant-

Antwoorde.

Al wat ons inden Euangelio belouet wert: Dwelc ons de Articulen onses algemeynen, ende onghetwijfelden Christelicken geloofs in eener somme leeren.

Verclaringe.

NA de beschrijunge des oprechten geloofs, wort hier voortaan genuoechlic ondersocht: Wat eenen Christen noodich sy te geloouen? Ende de antwoordt veruatet tweederley: Eerstelic dat wy alles, wat ons inden Euangelio wort beloofd, gantschelic schuldich zijn te geloouen: Ten anderen, dat de somme, van tgene ons te geloouen van noode is, cortelic verhaelt staet inden Articulen onses algemeynen ende onghetwijfelden Christelicken geloofs, op dat wy de selue altijd voor oogen hebbende, van den rechten wech nemmermeer af en dwalen.

1. Dat wy schuldich zijn te geloouen, alles wat ons in den Euangelio beloofd wort, beuesticht Christus selue, daer hy syne Discipelen ende Apostelen wtsendende inde gantsche Werelt, hen desen regel voorschrijft, seggende: *Gaet, ende leert alle Volcken.* Ende daer nae, hemseluen wtleggende: *Hen leerende onderhouden al wat ic u beuolen hebbe.* Dwelc Johannes ooc verclaert, daer hy van synen ende der anderen Apostelen Euangelio getuycht ende segt: *Maer dese zijn geschreuen, op dat gy geloouet, dat Jesus is Christus de Sone Gods: Ende op dat ghy geloouende het ewige leuen hebt in synen name.*

Maer dit eerste deel der antwoordt en moet so niet verstaen worden, alsof het gelooue hem niet en strecte tot het gantsche woort Gods. Want gelijc van noode is te geloouen, al wat God in zijn woort belouet: Also en moeten noch en connen die dingen, die hy beueelt, geensins nagelaten worden, dan met perijckel der verdoemenis. Maer tusschen die dingen, die God gebiet, ende die hy belooft, moet dit onderscheyt gemaect worden: Te weten, dat het gelooue, wesende (gelijc gesegt is) een seker weten, ende kennisse, ende zijn opsicht altijd nemende op Gods woort, schuldich is aen te nemen ende voor warachtich te houden alles, wat inden gantschen woorde Gods is geopenbaert, so wel de geboden, als de beloften: maer nochtans so connen alleen de beloftenissen des H. Euangelij de wanckelmoedige troosten, verstercken, ende ondersteunen: Ende daeromme, dewijle het gelooue beschreuen is, te zijn een seker vertrouwen, dwelc in God gerust maect, so wort hier geantwoort, dat om sulcke gerustheyt in God te vercrijgen, men schuldich is te geloouen allet gene, dwelck in den Euangelio belouet wort. Hier wort dan niet eygentlic gehandelt van der Wet, ende watmen te doen schuldich sy: Maer vanden Euangelio, ende watmen te geloouen schuldich sy.

2. Nu ist also, dat Gods beloften hier, ende daer in den Prophotischen

7. Son.
Vra. 22.

III.

Afdeeling.

Een Christen moet geloouen alles wat in den Euangelio beloofd wort.
Mat. 28. 19.
Joan. 20. 31.

Om sijn vertrouwen daer door op God te stercken.

So dat sommen

sehen ende Apostolischen schriften verhaelt staen. Daerom wordt hier de somme der beloften des Euangelij aangewesen, veruattet in 12 artikelen, ten eynde de mensche van den rechten padt des geloouens niet af en treden, maer de selue artikelen als eenen draet ende Leytsman by der hant houdende, te sekerder moge int lesen der Schrifture hem oeffenen, ende int door soecken weten, waer henen alle beloften Gods gerichtet, ende te profijt moeten gebracht werden.

Ende hoe mochte doch ergens een corter, ende clarder somme des geloofs geuonden worden, als de voorseyde twaelf Artikelen des algemeynen, ende ongetwijfelden Christelicken geloofs? Maer tselue en wordt niet sonder oorsake verciert met den tijtlen: Eensins, dat het *algemeyn* is: Ende andersins, dat het *ongetwijfelt* is: ende derdesins, dat het is het Christelic geloof. Want gelijck Paulus leert, maer een geloof is aller Christenen inde Werelt: *Daer is* (segd hy) *een Heere, een Gelooue, een Doop: Een God, een Vader aller, die daer is ouer al, door al, ende in u allen.* Eph. 4. (5, 6.) Ende dit gelooue is gantsch ghewis, ende ontwijfelic: Aen menschen voorgeuen machmen wel billick twijfelen, maer Gods beloften comen niet faelgeren, ende daeromme zijn alle Christenen schuldich, dese Articulen met waren gelooue aen te nemen, ende wiese volcht, ende waerneemt, die en can van den wech tot der salicheyt nemmermeer afdwalen.

Hier wt moet tweederley besloten worden: Eensins, dat niet geloof en moet worden wat de menschen tot den geschreuen woorde Gods, dat is, tot den schriften des ouden ende nieuwen Testaments, wt eygenen goet duncken, toegedaen hebben, want tselue onder den naem des Euangelij, niet en can begrepen worden: Alwaert ooc dat een Enghel wt den Hemel, ofte Paulus selue dat vercondichde. Ten anderen, dat die wuerlic Antichristen zijn ende werctuygen des Satans, de welke op dat luere bedroch niet openbaer en werden, voorgeuen dat niet alle, maer alleen sekere menschen (die hen verplichtet zijn) de Schrifture behooren te lesen, ende roepen daeromme ombehoorlick te zijn, dat de heylige Boecken Godts in ghemeyne sprake ouergeset worden, datse ooc vanden gemeynen man ende Vrouwen verstaen souden mogen worden.

23. Vraghe.

Hoe luyden de Articulen?

Antwoorde.

1. Ic gelooue in God den Vader, den almachtighen, Schep- per des Hemels, ende der aerden.
2. Ende in Jesum Christum synen eengeborenen Sone, onsen Heere.
3. Die ontfangen is vanden heyligen Geest, geboren wt de Maget Maria.

4.

4. Geleden heeft onder Pontio Pilato, is gecruyciget, gestor- uen, ende begrauen, nedergedaelt ter Hellen.

7. Son. Vra. 28.

5. Ten derden dage weder opgestaen van den dooden.

6. Opgeuaren ten Hemel, sittende ter rechterhand Gods, des almachtigen Vaders.

7. Van daer hy comen sal, om te oordeelen, de leuende, ende de dooden.

8. Ick ghelooue in den heyligen Geest.

9. Ick ghelooue een heylige, alghemeyne, Christelicke Kercke, de gemeenschap der Heyligen.

10. Vergeuinge der sonden.

11. Wederopstandinge des Vleesches.

12. Ende een eewich leuen.

Verclaringe.

DE Articulen des Christelicken geloofs, worden gemeenlick int Latijn (wt der Griecxschen sprake) gheuoemt *Symbolum Apostolorum*, dat is het Symbole der Apostelen, ende niet onbequamelic: want tsy datmen dwoort Symbolum neemt, daer vele elck haer deel toe geuen, ofte voor een teecken oft lose, daer door de eene vanden anderen onderscheyden wert, als met een Veltteecken: So comt den naem Symbole wel te passe. Na de eerste beteeckeninge verstaen wy, dat de Articulen onses geloouens ende onser hope also genoemt werden, om dieswille de Apostelen, (so eenige geuoelen) oft Apostolische mannen dese somme des geloofs met gemeen accoord tsamen gebracht, ende vereenicht hebben. Na de tweede beteeckeninge des woorts Symbole verstaen wy, dat de Articulen des geloouens zijn geweest als een Velt-teecken, oft Lose, daermede de geloouige lichtelic condon onderscheyden de gene, die oprechtelic haer onder de Ridderschap ende Campioenen Christi in trouwen hadden verplichtet, ende daer naer trouwelic droegen, van den anderen, die de leere des Euangelij verualschten, oft daer afweecken, ende daer van vrent waren. Want gelijck de wereltlicke Crijchsluyden met een Velt-teecken openbaer maken wien sy dienen, ende met Eet verbonden zijn, ende daer en tegen wien sy vyanden zijn: Also gaet het toe met der Kercken Gods ende alle Litmaten der seluen, die hebben de algemeyne bekentnisse des Christelicken geloofs tot een Velt-teecken, ende tot een Lose, daer mede sy hen afscheyden van allen anderen Secten, ende betuygen, dat sy God, den Vader, den Sone ende den II. Geest alleen dienen, ende dat sy tegen den Duyuel, ende alle synen aenhang, hare ende Gods vyanden ridderlic strijden willen.

Waarom dit geloof een Symbole.

Sist. Expo. Buffini Aguilanola presbyt. in opusc. Cy.

Dit Velt-teecken der Christelicker ridderschap, wort der Apostelen Symbole genoemt, eensdeels, om dat daer in cortelick veruattet is de somme der Apostolischen leere: Ende anderdeels, om dieswille gheloof- lick

Apostolen.

lick is, dat de Kercke Gods dese somme ontfangen heeft vanden Discipelen der Apostelen, gelijc als het deselue van den Apostelen te voren ontfangen hadden.

Wt dese somme des Apostolischen geloofs, in sekere articulen als bouen onderscheyden, comt voor eerst dit profijt int ghemeyn, datse dient tot een richtsnoer, na de welke een yegelicx gheloof gericht moet werden, ende wat met een oft meer articulen des seluer somme is strijdende, dat tselue voor valsch gehouden moet werden. Ten anderen, de selue Articulen zijn ons inde plaetse van een opene Tafereel, in den welken wy onderscheydentlic ende int besondere aen mercken de dingen, welke in Christo behooren voornemelic aengemerct te werden.

Want gelijc de deelen des Lichaems in leden onderscheyden zijn: So zijn ooc in der bekentenisse des geloofs Articulen oft leden te recht genoemt, wat onderscheydentlic, ende int besonder van stuc tot stuc gelooft moet werden.

8. SONDACH.

Vrage. 24. 25.

Inhoud: *Hier hebben wy de afdeelinghe der Articulen des geloofs in dryen*

1. *Hooftstukken: Ende daer na d'bewijs dat God eenich is int wesen,*
2. *ende dryevuldich in Persoonen, gelijc hy hem selfs in synen woorde heeft geopenbaert.*

24. Vrage.

Hoe worden dese Articulen gedeelt?

Antwoorde.

In dry deelen. Dat eerste is van God den Vader, ende onser scheppinge. Dat ander, van Godt den Sone, ende onser verlossinge. Dat derde, van Godt den heyligen Geest, ende onser heylighmakinge.

Verclaringe.

- D**ESE afdeelinghe, ende ordeninghe is by haer seluen claer genoegh:
1. Alleenlic is dit wel aen te mercken, dat inden Articulen des geloofs voor eerst bekend ende wtgesproken wort het vertrouwen op God den Vader: Want nadien de selue wt louter barmherticheyt, ons in Christo synen Sone vercoren heeft, voor ende alear der Werelt gront ghelegt was, soo moet hy als de spring-ader, ende Fonteyne des genadigen Verbonts, ende der versoeninge, daer by ons in aenghenomen heeft, voor eerst gelooft, bekend, ende na behooren gepresen ende genoemt

noemt worden. Dan volcht ten tweeden fijn de bekentenisse van Jesu Christo den Soon Gods, onsen Heere, ende wort in ses articulen ordentlick, ende cort voorgesteld de maniere, ende middel, door dwelc onse versoeninge gheschiet, ende verlossinge te wege ghebracht is. Het derde hooftstuk inder bekentenisse onses geloofs, is van God den H. Geest, die ons door t'gelouue Christo inlijuet, ons wederbaret, ende heyliget, also dat wy, met God een eewich verbont hebbende, der barmherticheyt des Vaders, ende der verlossinge des Soons, door de ghemeenschap ende verbindinge des H. Geests deelachtich, ende ons alle de Hemelsche schatten toegheeygent werden.

Dese afdeelinghe dient ons daer toe aengemerct, ende behouden, op dat, hoewel onse salicheyt het werc der gantsche dryvuldicheyt, ende door de selue ons te weghe ghebracht is, wy nochtans leeren ende weten na der schrifture te onderscheyden, de eygenschap van elke Persoon, ende wat een yegelicke Persoon tot onser salicheyt ende verlossinghe gedaen, ende gewrocht heeft.

25. Vrage.

Aengesien datter maer een eenich Godlic wesen is, waerom noemt ghy den Vader, den Sone, ende den heyligen Geest?

Antwoorde.

Om dat Godt hem also in synen woort geopenbaert heeft, dat dese drye onderscheydelicke Persoonen, de eenich, warachtich, ende eewich God zijn.

Verclaringe.

OVERMITS in de afdeelinghe der Articulen des Christelicken gheloofs vermaen gedaen wort van dryen, nemelic vanden Vader, Sone, ende H. Geest, ende het openbaer is, dat elc van dryen Godt genoemt wert: Daer nochtans de Schrifture leert, datter maer een God oft een eenich Godlic wesen is: So spruyt daer wt de voorgestelde Vraghe vande dryen Persoonen. Ende de antwoord is, dat de dryvuldicheyt der Persoonen, niet wech en neemt, noch en breeet de eenicheyt des Godlicken wesens: Maer dat het wel met den anderen bestaet, ende ouer een comt, dewijle God hem selfs heeft geopenbaert: Waerom dan menschelic vernuft, ende goetduncken, in sulcken hoogen dingen, den verstant des menschen te bouen gaende, hem moet geuangen geuen, ende Godt (die de wuerheyte selue is) volcomelic gelouuen. Maer hier wort, tot beter onderrichtinghe, eerst geleert, dat wy van God moeten spreken, soo als wy van hem selfs gehoort hebben: Ten anderen wort bewesen wt der Schrifture, datter niet meer als een eenich, ende eewich God is: ende ten derden, dat de selue hem heeft geopenbaert in zijn woort, dat hy